Navodila za uporabo delovnih zvezkov z rešitvami nalog

UVOD

Namen

Učno gradivo v obliki delovnih zvezkov je namenjeno predmetu *domovinska in državljanska kultura in etika v 7. in 8. razredu.*

Naloge iz delovnega zvezka so namenjene:

7. razred

- spoznavanju človekovih pravic, etičnih načel, moralnih pravil, državljanskih pravic in dolžnosti ter vrednot, ki so temelj nacionalne in državljanske skupnosti;
- razvijanju, urejanju in preverjanju predstav, ki jih imajo učenci o etičnih vprašanjih, človekovih pravicah, demokraciji in državljanskih pravicah ter dolžnostih;
- prepoznavanju predsodkov, diskriminacije, enostranskih mnenj in stereotipov;
- razvijanju vrednostne usmeritve, ki je temelj humane in demokratične družbe, zlasti razvijanju privrženosti človekovim pravicam;
- razvijanju sposobnosti za moralno in socialno presojanje;
- razvoju veščin (za izražanje mnenj, argumentiranje).

8. razred

- spoznavanju državljanskih pravic in dolžnosti ter vrednot, ki so temelj nacionalne in državljanske skupnosti;
- spoznavanju osnov demokratičnega političnega sistema v lokalni skupnosti in na ravni države;
- spoznavanju izvršilne veje oblasti;
- spoznavanju sodne veje oblasti;
- razvijanju vrednostne usmeritve, ki je temelj humane in demokratične družbe, zlasti razvijanju privrženosti človekovim pravicam;
- razvijanju sposobnosti za moralno in socialno presojanje;
- spoznavanju medijev in njihove moči;
- financam, delu in gospodarstvu;
- Evropski uniji;
- svetovni skupnosti;
- razvoju veščin (za izražanja mnenj, argumentiranje).

Vrste nalog

Naloge iz delovnih zvezkov se delijo na:

- naloge, pri katerih učenci obnovijo, preuredijo in na nov način povežejo znanje o človekovih pravicah, družbi, demokraciji, slovenski nacionalni in državljanski skupnosti;
- naloge, pri katerih učenci uporabljajo idejo človekovih pravic in idejo demokracije v razčlenitvi konkretnih socialnih in državljanskih situacij;
- naloge, pri katerih učenci oblikujejo mnenja v zvezi s problemi, ki nastajajo v slovenski državljanski in nacionalni skupnosti;
- naloge, pri katerih učenci kritično razmišljajo o nekaterih mnenjih in predstavah, ki jih sicer brez premisleka (spontano) prevzemajo oni sami ali drugi ljudje v njihovi okolici;
- naloge, ki vsebujejo moralne in socialne dileme ter pri učencih aktivirajo socialno in moralno mišljenje ter premislek o vrednotah;
- naloge, pri katerih učenci razvijajo nekatere veščine (zlasti veščine, ki omogočajo izražanje mnenj in razumno sporazumevanje z drugimi).

Vrste nalog v delovnem zvezku

Naloge, ki so namenjene utrjevanju in preverjanju znanja

Te naloge učenci rešujejo kot posamezniki, vendar jih lahko rešujejo tudi v skupinah. Naloge so večinoma namenjene utrjevanju in (samo)preverjanju znanja. Ločiti je mogoče med *pravilnimi* in *nepravilnimi* odgovori. Pomembno je, da učenci vedno dobijo »povratno informacijo« o tem, ali so nalogo pravilno rešili. To informacijo lahko dobijo od sošolcev in sošolk ali od učitelja. Pedagoško zanimiva je tudi tretja možnost: učitelj naroči učencem, naj sami preverijo, ali so njihovi odgovori pravilni. To lahko storijo tako, da pravilni odgovor poiščejo v učbeniku, enciklopedijah ali drugih knjigah, na spletu ali še kje drugje.

Naloge, namenjene izražanju mnenj, oblikovanju vrednostnih presoj in reševanju etičnih dilem

Priporočljivo je, da učenci te naloge rešujejo v skupinah (seveda jih lahko rešujejo tudi posamično). Skupine lahko štejejo od 3 do 6 učencev in učenk. Učenci se lahko razdelijo v skupine po lastnih željah, lahko pa skupine določi učitelj. Člani skupin se za odgovor odločijo po razpravi, ki jo vodi vodja skupine. V razpravi učenci iščejo soglasje o tem, kateri odgovor je najustreznejši. Če se ne morejo dogovoriti, izjemoma lahko glasujejo. (Takšne izjeme so lahko dobra priložnost za pogovor o tem, kakšen pomen imata v demokraciji soglasje in glasovanje). Če skupina do odgovora pride z glasovanjem, njen vodja to kasneje omeni.

Skupine lahko ostanejo več tednov nespremenjene. Vseeno je dobro, da v šolskem letu nekajkrat spremenijo sestavo. Izkušnje kažejo, da se sicer pogosto razvije problematičen vzorec interakcije med učenci: za nekega učenca člani skupine vnaprej pričakujejo, da bo zelo dejaven, saj bo opravil večino dela, za nekega drugega učenca v skupini pa člani skupine že vnaprej pričakujejo,

da ne bo dosti sodeloval. Vodja skupine, ki ga izberejo člani skupine, naj ne bi bil vedno isti učenec. Vsi učenci naj bi se usposobili za to, da vodijo delo skupine in kasneje predstavljajo rezultate drugim učencem ter jih zagovarjajo.

Člani skupin v razpravi pripravijo argumente, s katerimi bodo podprli rešitev, ki jo bodo predstavili vsemu razredu. Značilno dodatno vprašanje ob koncu tovrstnih nalog je: *Zakaj tako misliš*? To je ključni del pedagoške strategije, ki je vgrajena v naloge. Ni toliko pomembno, za kateri odgovor se (vsebinsko gledano) učenci odločijo. Pomembnejše je, kako utemeljijo svoje odgovore, katere spoznavne, socialne ali moralne *razloge* (argumente) za svojo izbiro navedejo, kako *upravičijo* izbire, kako jih znajo *zagovarjati* pred drugimi itd.

Nekatere od rešitev, ki jih bodo izbrali učenci, bodo bolj, druge pa manj skladne z normami, ki prevladujejo v naši državljanski, narodni in kulturni skupnosti. Vsekakor je treba pozornost usmeriti v argumentacijo, ki jo učenci razvijejo za svoja mnenja. Šola mladostnikom ne sme *vsiljevati* konkretnih mnenj, državljanskih, socialnih in moralnih presoj. Usmerja jih k spoznanju, da so nekatere presoje doslednejše in razumnejše od drugih, bolj humane, bolj pravične in bolj demokratične. Pomembno je, da ob reševanju nalog med učenci steče *dialog*.

Kako in kdaj uporabljati delovna zvezka

Naloge v delovnih zvezkih se skladno z učnim načrtom za domovinsko in državljansko kulturo in etiko vežejo na vsebinska poglavja, znotraj teh pa na tematske celote. Vendar ni treba, da učenci rešujejo naloge natančno v takšnem zaporedju, v kakršnem so natisnjene.

Posameznik, skupnost, država

1.

Otroku bi v tem primeru Ministrstvo za notranje zadeve RS podelil ime in slovensko državljanstvo.

2.

Podatek o imenu in državljanstvu.

Struktura **EMŠO**

Prvih sedem števk:

od 1. do 7. števke: DDMMLLL – datum rojstva (dve mesti za dan DD, dve mesti za mesec MM in tri mesta za zadnje tri števke letnice rojstva LLL);

8. in 9. števka: RR – številka registra R, ki označuje območje rojstva osebe R (50–Slovenija);

10., 11. in 12. števka: ZZZ – zaporedna številka oziroma kombinacija spola in zaporedne številke za osebe, rojene istega dne (000–499 za moške in 500–999 za ženske);

13. števka: K – kontrolna števka kontrolira pravilen vnos EMŠO.

Podatki na izpisku iz matičnega registra:

- priimek,
- ime,
- EMŠO,
- spol,
- datum rojstva,
- kraj rojstva,
- državljanstvo,
- priimek in ime matere ter očeta.

3.

Manca Novak ne more spremeniti datuma, ure in kraja rojstva, imena in priimka matere in očeta, lahko pa spremeni priimek, ime, spol, EMŠO, državljanstvo[72].

4.

Dokumenti s fotografijo so:

- osebna izkaznica,
- potni list,
- vozniško dovoljenje.

NE, identiteto dokažemo z dokumentom s fotografijo. Eleonora Novak ne more dokazati svoje identitete, saj ni dokaza, da je dokument res njen. Če bi se izkazala samo s takšnim dokumentom, bi bilo treba opraviti dodatno identifikacijo.

72 Če oseba z operativnim posegom spremeni spol, mora na podlagi potrdila o opravljenem posegu zahtevati na upravni enoti spremembo spola v matičnem registru. S spremembo spola dobi tudi nov EMŠO. Temu sledi zamenjava vseh dokumentov.

5.

- Ali lahko policist zahteva od mladoletnika osebni dokument, tudi če ni sumljiv?
  DA.
- Ali lahko policist zahteva osebni dokument od odrasle osebe, ki jo sumi, da je storila prekršek ali kaznivo dejanje?
  DA.
- Ali lahko policist zahteva osebni dokument od osebe, ki sicer ni sumljiva?
  DA.
- Ali moramo imeti pri sebi ravno osebno izkaznico?
  NE.

6.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

7.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

8.

Učenci naj poiščejo še več imen za dela in poklice, ki nimajo ženskih ali moških oblik.

snažilka: snažilec
medicinska sestra: medicinski tehnik
babica: babičar
gospodinja: gospodinjec
perica: pralec
pek: pekinja
lovec: lovka
ribič: ribička
mizar: mizarka
strojnik: strojnica

9.

Potrdilo o državljanstvu.

Podatki v Potrdilu o državljanstvu so:

ime in priimek, datum rojstva, kraj rojstva, navedba državljanstva.

10.

Tu je smiselno navesti 3. člen Ustave Republike Slovenije:

Slovenija je država vseh svojih državljank in državljanov, ki temelji na trajni in neodtujljivi pravici slovenskega naroda do samoodločbe.

Nekaj možnih odgovorov:
Po narodnosti sem Italijan/-ka.
Po narodnosti sem Madžar/-ka.
Po narodnosti sem Rom/-ka.

Po narodnosti sem Bošnjak/-inja.
Po narodnosti sem Musliman/-ka.
Po narodnosti sem Srb/-kinja.
Po narodnosti sem Hrvat/-ica.
Po narodnosti sem Albanec/-ka.
Po narodnosti sem Črnogorec/-ka.
Po narodnosti sem Makedonec/-ka.

Med slovenskimi državljani najdemo tudi pripadnike mnogih drugih narodnosti, seveda v veliko manjšem številu.

11.

V Sloveniji imamo italijansko in madžarsko narodno skupnost.

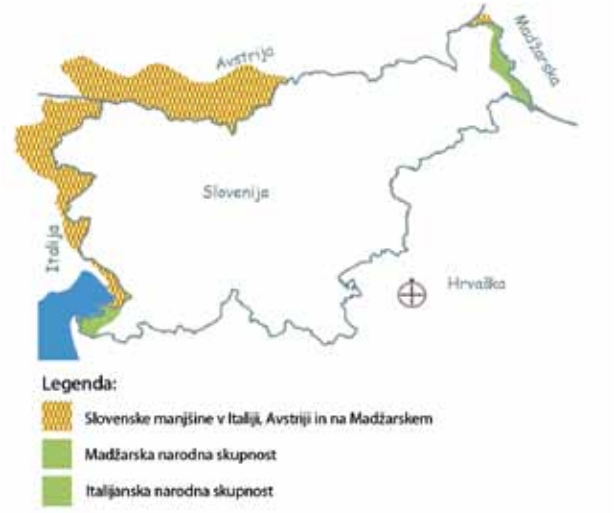

12.

To je naloga, v kateri učenci lahko izrazijo svoje subjektivno razumevanje domovine.

13.

To je naloga, pri kateri učenci izrekajo sodbe o načelih, ki urejajo odnose v skupnosti. Pri reševanju te naloge lahko učenci ugotovijo, kateri so najpogostejši problemi opisane skupnosti in katera osnovna pravila prispevajo k razrešitvi problemov. Mnogi mladostniki imajo v starosti 12–13 let že precej socialnih izkušenj, vendar je njihovo razmišljanje o teh izkušnjah pogosto premalo urejeno in dosledno. Pri tej nalogi je poglavitno, da učenci dodobra spoznajo pojem *pravila.* Zelo pomembna je prva faza dela, ko se učenci v skupinah pogovarjajo o možnih odgovorih.

Učitelj lahko z nekaj predlogi pomaga skupinam pri njihovih »internih« razpravah. Naloga pomaga učencem, da presežejo dogmatično razlago socialnih pravil, in jih spodbudi k razmišljanju o odnosu med posameznikom in skupnostjo. Učenci bodo nemara ugotovili:

- da ni popolnih pravil, ki bi ustrezala vsem članom skupnosti,
- da so pravice članov pogosto v konfliktu,
- da so interesi in pravice posameznika pogosto v konfliktu z interesom skupine,
- da je pravila mogoče prilagajati potrebam skupnosti,
- da je življenje v skupnosti mogoče izboljšati, če pri sprejemanju pravil ne upoštevamo zgolj lastnih interesov ipd.

Naloga pri učencih spodbudi socialno mišljenje.

Vprašanje C je namenjeno etičnemu premisleku o kaznovanju: o razlogih za kaznovanje, ciljih kaznovanja, omejenih učinkih kaznovanja. Učitelj lahko tudi ob drugih priložnostih spodbuja učence, da razmišljajo o vprašanjih, povezanih s kaznovanjem. To vprašanje je eno osrednjih vprašanj v sodobni etiki. Razmislek o kaznovanju lahko pomembno vpliva na razvoj moralnega mišljenja pri učencih.

14.

Naloga lahko pospeši razumevanje vzrokov za nastanek konflikta in predstavlja različne načine, kako lahko konflikt razrešimo.

15.

Naloga lahko pri učencih utrdi razumevanje pravil, ki članom skupnosti olajšajo sobivanje.

16.

Najprej moramo opozoriti, da **ne gre za pravi test**. Na podlagi rezultata ni mogoče sklepati, da ima posamezni učenec resnično takšen odnos do konfliktov, kakršen se kaže skozi odgovore. Vprašanja in pogoji odgovarjanja so takšni, da moramo odgovore jemati le kot trenutna mnenja učencev. Seveda pa so ta mnenja lahko zanimivo izhodišče za razpravo o konfliktih v življenju posameznika (zlasti mladostnika) in družbe in za učenčevo samospraševanje o tem.

17.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

18.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

19.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

20.

Naloga je na prvi pogled mnenjska. Učenci lahko bolje razumejo demokracijo, če:

1. spoznajo posledice, ki bi nastale, če bi se nekatera mnenja udejanjila,
2. sodijo o teh posledicah, zlasti z gledišča, ki je določeno z vprašanjema: Ali je neko ravnanje demokratično, pošteno, pravično? in Ali daje vsem učencem možnost, da se svobodno odločajo?

21.

Čeprav so mnoga vprašanja v tej nalogi namenjena izražanju mnenj, lahko učitelj posamezno vprašanje poveže z vprašanji demokracije v slovenski državljanski skupnosti in tako omogoči učencem, da utrdijo svoje znanje. Na primer: Ali lahko kandidati volijo ali pa se morajo vzdržati glasovanja? Ko volijo odrasli državljani, pogosto glasujejo tudi tisti, ki kandidirajo (državni zbor, predsednik republike). Seveda pa je povsem legitimno, če učenci menijo, da kandidati v šolski skupnosti ne bi smeli glasovati.

Odgovor na zadnje vprašanje: Relativna večina glasov je več kot polovica vseh članov (oddelčne) skupnosti, ki so glasovali.

22.

Učenec naj bi pri tej nalogi prepoznal, kako pomembno je, da v demokraciji odločamo svobodno, tj. brez pritiskov in ustrahovanja.

23.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

Skupnost državljanov Republike Slovenije

1.

Hotel je reči, da ima edini vso oblast v državi.

2.

Meja Republike Slovenije. Vsaka država ima tudi državljane.

3.

K politični ureditvi spadajo predsednik, državni zbor in vlada.

Uradno ime države je Republika Slovenija, glavno mesto je Ljubljana.

4.

Do leta 1991 je bila Republika Slovenija sestavni del Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ).

5.

Pravilna rešitev je odgovor C.

6.

Naloga lahko vodi k spoznanju, da je odločanje svobodno le, če se ljudem, ki odločajo, ne obetajo slabe posledice, če ne bodo glasovali skladno z večino.

Odgovor na zadnje vprašanje na str. 30: Približno 10 % volivcev ni glasovalo.

7.

Samostojnost Slovenije je bila razglašena 25. junija 1991. Učenci to ugotovijo tako, da prepoznajo na vrhu časopisne strani datum 26. junij, hkrati pa na naslovni strani Dela preberejo, da je slovenska skupščina razglasila novo neodvisno in samostojno državo **VČERAJ**, torej 25. junija 1991. Učitelj lahko še pojasni, da danes nimamo skupščine, temveč državni zbor.

8.

Pravilna rešitev je slika C.

9.

Ob ustanovitvi države predstavniki ljudstva sprejmejo **USTAVO**, ki je najvišji splošni akt v mnogih modernih državah. Učitelj lahko pojasni, da kljub temu nimajo prav vse države svoje ustave; ima jo le večina.

10.

Slovenska zastava.

Liki simbolizirajo[73]:

Tri zlate zvezde (element ognja)
Ogenj je element duhovnih vzgibov, zato simbolizira duhovno raven.

Element vode (dvojna valovnica)
Voda pomeni čustveno raven in svet življenjskih sil.

Element zemlje (triglava gora)
Zemlja simbolizira raven materije in svet oblik.

Ob tej nalogi se lahko učitelj pogovori o ostalih dveh državnih simbolih, to je grbu (ki je tudi na zastavi) in himni. Himna Republike Slovenije je 7. kitica Prešernove Zdravljice. Uglasbil jo je skladatelj Stanko Premrl (1880–1965).

Žive naj vsi narodi,
ki hrepene dočakat' dan,
da, koder sonce hodi,
prepir iz sveta bo pregnan,
da rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!

11.

	Državni praznik in dela prost dan	Državni praznik, vendar delovni dan	Dela prost dan, vendar ne državni praznik
1. januar – novo leto	X		
8. februar – Prešernov dan, slovenski kulturni praznik	X		
velikonočni ponedeljek			X
27. april – dan upora proti okupatorju	X		
1. in 2. maj – praznik dela	X		
8. junij – dan Primoža Trubarja		X	
25. junij – dan državnosti	X		
15. avgust – Marijino vnebovzetje			X
17. avgust – združitev prekmurskih Slovencev z matičnim narodom		X	
15. september – vrnitev Primorske k matični domovini		X	
31. oktober – dan reformacije			X
1. november – dan spomina na mrtve	X		
23. november – dan Rudolfa Maistra		X	
25. december – božič			X
26. december – dan samostojnosti in enotnosti	X		

Dodatne informacije lahko dobite na spletni strani Prazniki v Republiki Sloveniji (http://www.vlada.si/si/o_sloveniji/politicni_sistem/prazniki/).

12.

Pravilne trditve so:

1. Slovenija je demokratična država.
2. Pri nas državljani na volitvah izvolijo predsednika države.
3. Imamo tudi državni zbor.
4. Državni zbor izvoli vlado, njenega predsednika in ministre.

Zmotne trditve:

1. Volijo lahko vsi, ki so stari vsaj 15 let.
2. Predsednik sam določi zakone.
3. O kaznih za tiste, ki storijo kaznivo dejanje, odloča policija.
4. Poslance državnega zbora izvolijo politične stranke.
5. Državljani ne smejo kritizirati predsednika republike in vlade ter njenih ministrov.

Popravljene trditve:

1. Volijo lahko vsi, ki so stari vsaj 18 let.
2. Državni zbor sprejema zakone.
3. O kaznih za tiste, ki storijo kaznivo dejanje, odloča sodišče.
4. Poslance državnega zbora izvolijo volivci.
5. Državljani imajo pravico kritizirati predsednika republike in vlade ter ministre.

73 Povzeto po http://www.slovenia.si/fileadmin/dokumenti/misc/grb.html; dostopno 8. 12. 2014.

13.

Pravilna rešitev je:
Vsi uslužbenci države morajo delovati tako, kot je napisano v zakonih in predpisih.

14.

Pravilna rešitev je:
Izbiramo lahko kraj bivanja, potujemo in se družimo, s komer hočemo.

15.

19. člen Ustave RS se glasi:

Vsakdo ima pravico do osebne svobode.

Nikomur se ne sme vzeti prostosti, razen v primerih in po postopku, ki ga določa zakon.

Nadaljevanje 19. člena se glasi:

Vsakdo, ki mu je odvzeta prostost, mora biti v materinem jeziku ali v jeziku, ki ga razume, takoj obveščen o razlogih za odvzem prostosti. V čim krajšem času mu mora biti tudi pisno sporočeno, zakaj mu je bila prostost odvzeta. Takoj mora biti poučen o tem, da ni dolžan ničesar izjaviti, da ima pravico do takojšnje pravne pomoči zagovornika, ki si ga svobodno izbere, in o tem, da je pristojni organ na njegovo zahtevo dolžan o odvzemu prostosti obvestiti njegove bližnje.

16.

(V delovnem zvezku na strani 37 je druga naloga nepravilno oštevilčena. Pravilna zaporedna številka je **16** in ne 15.)

Pravilni odgovori so:

7. Vsakdo ima pravico, da ga sodniki obravnavajo enako kot vse druge ljudi.

8. Vsakdo ima pravico, da ga zaščitijo predstavniki države in sodišč, če je ogrožen.

9. Nikogar se ne sme brez razloga zapreti ali izgnati.

10. Vsakdo ima pravico, da se mu sodi javno in pravično.

Tehtnica je simbol pravičnosti.

17.

Naloga je namenjena izražanju mnenj in utrjevanju razumevanja socialne države.

18.

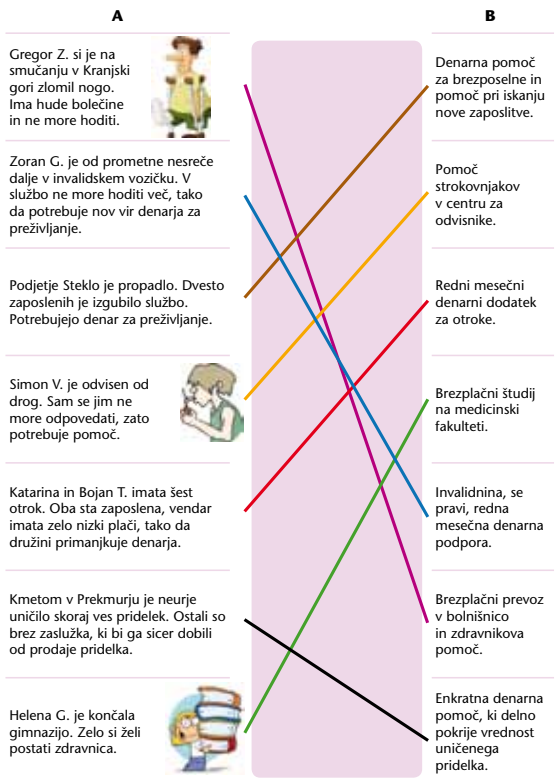

19.

Pravilni sta rešitvi B in D.

Bakla[74] simbolizira svobodo, kreativnost, povezovanje, dinamiko.

Lev[3] simbolizira moč in pogum.

20.

Pravilni odgovori so:

22. Družba mora vsakogar ščititi pred pomanjkanjem, vsakomur mora tudi pomagati, da razvije svoje sposobnosti.

23. Vsakdo ima pravico do dela in do plačila, ki mora biti pravično in enako za vse, ki opravljajo enako delo. Vsakdo se lahko včlani v sindikat.

24. Vsakdo ima pravico do počitka in prostega časa.

25. Vsakdo ima pravico do dostojnega življenjskega standarda in do pomoči v težavah, zdravstvenih in drugačnih. Posebej morajo biti zaščiteni vsi otroci.

74 Obstajajo tudi druge razlage tega simbola.

Naša država in mi, njeni državljani

21.

- Katero državljanstvo sta imela jadralca, preden sta dobila slovensko državljanstvo?
  - Italijansko.
- Katere narodnosti sta jadralca?
  - Slovenske.
- Zakaj sta želela pridobiti slovensko državljanstvo?
  - Želela sta nastopiti na olimpijskih igrah kot predstavnika Slovenije.
- Bosta morala jadralca zdaj, ko sta slovenska državljana, živeti v Sloveniji?
  - NE.
- Morajo slovenski državljani nujno hoditi v slovenske šole?
  - NE.
- Ali lahko nekdo, ki ni slovenski državljan, postane član slovenske državne reprezentance?
  - NE.
- Ali sta bila oba jadralca v času, preden sta dobila slovensko državljanstvo, v Sloveniji tujca?
  - Tu ni povsem enosmiselnega odgovora, saj izraz »tujec« vsaj v pogovornem jeziku ni povsem jasen. To pomeni, da učenci o tem lahko izražajo svoja mnenja. Vendar je gotovo, da sta bila jadralca tuja državljana, nista pa bila tuje narodnosti.
- Večina učencev v Sloveniji je slovensko državljanstvo dobila ob rojstvu. Kateri pogoj je moral biti izpolnjen, da so ga dobili?
  - Vsaj eden od staršev je moral biti slovenski državljan.[75]
- Slovensko državljanstvo je mogoče pridobiti tudi drugače. Zakaj sta oba jadralca dobila slovensko državljanstvo?
  - Oba jadralca sta dobila slovensko državljanstvo zaradi športnih dosežkov in ker je bilo to v nacionalnem interesu. Izpolnjevala pa sta tudi druge pogoje (stara sta bila 18 let).

22.

Plačati davek, ko zaslužiš neko vsoto denarja: **D**

Na volitvah kandidirati zato, da bi opravljal neko politično funkcijo: **P**

Brezplačno se izobraževati na srednji in visoki šoli: **P**

Udeleževati se volitev po 18. letu: **P**

Dobivati denarno pomoč, če izgubiš zaposlitev ali postaneš invalid: **P**

Prejemati pokojnino, potem ko si bil več kot tri desetletja zaposlen: **P**

Spoštovati zakone slovenske države: **D**

Dobiti pomoč slovenskih diplomatov, če v tujini zabredeš v težave: **P**

Izobesiti zastavo, ko je državni praznik: **D**

Dokazati svojo identiteto z dokumentom, če to zahteva policist: **D**

Hoditi v osnovno šolo: **D**

Zaposliti se: **P**

Zdraviti se v zdravstvenem domu ali bolnišnici: **P**

23.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

75 Zakon govori tudi o primeru, da je samo eden od staršev slovenski državljan, otrok pa je rojen v tujini: *V tujini rojeni otrok, katerega eden od staršev je ob njegovem rojstvu državljan Republike Slovenije, drugi pa je tuj državljan, pridobi po rodu državljanstvo Republike Slovenije, če je do dopolnjenega 18. leta starosti priglašen kot državljan Republike Slovenije ali če se do dopolnjenega 18. leta starosti dejansko za stalno naseli v Republiki Sloveniji z roditeljem, ki je državljan Republike Slovenije.*

Evropska unija

1.

(24. naloga[76])

Nekateri znanstveniki in umetniki, ki so delovali na evropski celini v zadnjih 2500 letih:

- **Platon** (starogrški filozof),
- **Arhimed** (starogrški matematik, fizik in izumitelj),
- **Leonardo da Vinci** (*italijanski renesančni arhitekt, izumitelj, inženir, kipar* in *slikar*),
- **Michelangelo Buonarroti** (*italijanski kipar, arhitekt, slikar* in *pesnik*),
- **Immanuel Kant** (*nemški filozof*),
- **Ludwig van Beethoven** (nemški skladatelj),
- **Jurij Vega** (slovenski matematik, fizik, geodet, meterolog),
- **Charles Darwin** (*angleški naravoslovec*),
- **Lev Nikolajevič Tolstoj** (*ruski pisatelj*),
- **Alfred Bernhard Nobel** (švedski kemik, inženir in izumitelj),
- **Nikola Tesla** (*srbsko-ameriški elektroinženir, izumitelj, fizik, kemik* in *matematik*),
- **Marie Curie** (poljsko-francoska kemičarka),
- **Albert Einstein** (*švicarsko-ameriški fizik* in *matematik nemškega* rodu),
- **Jožef Stefan** (slovenski fizik),
- **Ivana Kobilca** (slovenska slikarka),
- **Astrid Lindgren** (švedska mladinska pisateljica).

Velike vojne na evropskih tleh:

- **Stoletna vojna** je naziv za *vojno*, ki je trajala od *1337* do *1453* (torej 116 let) med *Anglijo* in *Francijo*.
- **Tridesetletna vojna** je *ime* za verske *spopade* med katoliki in protestanti, ki so se odvijali od *1618* do *1648* v glavnem na področju današnje Nemčije.
- **Napoleonske vojne** so vojne, ki so potekale v času *vladanja Napoleona Bonaparta* v *Franciji* (*1803* in *1815*).
- **Prva svetovna vojna** je bila prva globalna vojna, ki je trajala od leta *1914* do leta *1918*. Vanjo so bile vpletene centralne sile (*Avstro-Ogrska*, *Nemčija*, *Turčija*, *Bolgarija*) in antanta (*Francija*, *Rusija*, *Kraljevina Srbija*, *Združeno kraljestvo*, leta *1915* se je pridružila antanti *Italija*, dve leti kasneje pa *Združene države Amerike*).
- **Druga svetovna vojna** se je odvijala v letih od 1939 do 1945. Boj je potekal med zavezniki (Francija, *Združeno kraljestvo*, *Sovjetska zveza*, *Združene države Amerike*) in odporniškimi gibanji ter silami osi (*Nemčija*, *Italija* in *Japonska).*
- **Vojne v nekdanji Jugoslaviji** so potekale na ozemlju bivše *SFRJ* od leta *1991* do *2001*. V vojne je bilo vmešanih vseh šest nekdanjih jugoslovanskih republik, na *Hrvaškem* in v *Bosni in Hercegovini* so trajale skoraj štiri leta.

76 Številka naloge v delovnem zvezku, ki je izšel leta 2014.

2.

(25. naloga)

Belgija, Francija, Italija, Nemčija, Luksemburg in Nizozemska so leta 1957 z Rimsko pogodbo ustanovili Evropsko gospodarsko skupnost (EGS) ali „skupni trg".

Razlog za povezovanje evropskih držav:[77]

- Da v Evropi ne bi bilo več vojne.

3.

(26. naloga)

Učenci naj izraze na levi s črto povežejo z ustreznimi opisi na desni:

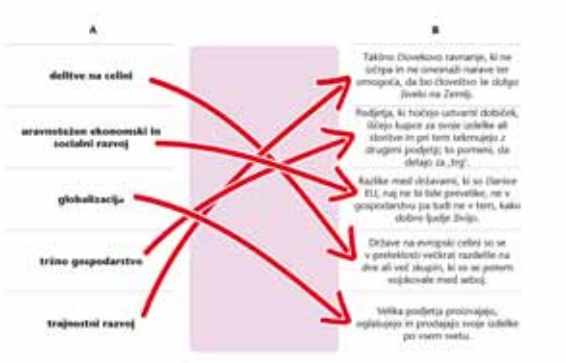

Modro obarvane roke na fotografiji na vrhu strani v delovnem zvezku simbolično ponazarjajo poslanstvo Evropske unije: moč skupaj sklenjenih rok je veliko večja kot moč posamezne roke.

4.

(27. naloga)

Zastava Evropske unije.

V Deveti simfoniji **Ludwiga van Beethovna**, nastali leta 1823, je skladba **Oda radosti**, ki jo je napisal nemški pesnik Friedricha von Schillerja. Evropska himna ne nadomešča himn držav EU, temveč poudarja skupne vrednote.[78]

77 V delovnem zvezku, izdanem leta 2014, je napačno napisano besedilo. Pravilno se glasi: Iz tu prikazanega besedila lahko razbereš, kateri je glavni razlog za to, da so se evropske države začele povezovati.

78 Povzeto po: Portal Evropske unije, *http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/index_sl.htm*, dostopno 2. 12. 2014.

Na sliki je evrokovanec za 2 centa s slovenskim simbolom (podoba knežjega kamna) in napisom. Knežji kamen, na katerem so ustoličevali kneze, je simbol države prednikov današnjih Slovencev, ki se je imenovala Karantanija.

Evroobmočje obsega 18 držav članic EU, ki so uvedle evro. Avstrija, Belgija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Portugalska in Španija so dale v obtok evrobankovce in kovance 1. januarja 2002. V Sloveniji je postal evro denarna enota 1. januarja 2007, na Cipru in Malti 1. januarja 2008, na Slovaškem 1. januarja 2009, v Estoniji 1. januarja 2011 in v Latviji 1. januarja 2014.

Vsi kovanci – ne glede na različne nacionalne strani – so plačilno sredstvo na celotnem evroobmočju.[79]

5.

(28. naloga)

Republika Slovenija je postala članica Evropske unije 1. maja 2004. Hkrati z RS so postale članice EU še Ciper, Češka, Estonija, Litva, Latvija, Madžarska, Malta, Poljska in Slovaška.

6.

(29. naloga)

številka države	ime države	slovensko ime države	številka države	zastava
1.	Portugal	**Portugalska**	**21**	
2.	España	**Španija**	**7**	
3.	France	**Francija**	**26**	
4.	Italia	**Italija**	**25**	
5.	Luxembourg	**Luksemburg**	**9**	
6.	Slovenija	**Slovenija**	**14**	
7.	België - Belgique	**Belgija**	**13**	
8.	Deutschland	**Nemčija**	**3**	
9.	Danmark	**Danska**	**8**	
10.	United Kingdom	**Velika Britanija**	**24**	
11.	Ireland - Eire	**Irska**	**22**	
12.	Sverige	**Švedska**	**11**	
13.	Suomi	**Finska**	**4**	
14.	Eesti	**Estonija**	**15**	
15.	Latvija	**Latvija**	**16**	
16.	Lietuva	**Litva**	**5**	
17.	Polska	**Poljska**	**18**	
18.	Malta	**Malta**	**17**	
19.	Česka republika	**Češka republika**	**1**	
20.	Slovensko	**Slovaška**	**23**	
21.	Österreich	**Avstrija**	**20**	
22.	Magyarország	**Madžarska**	**6**	
23.	Romania	**Romunija**	**2**	
24.	Ελλάδα	**Grčija**	**12**	
25.	Κύπρος	**Ciper**	**28**	
26.	България	**Bolgarija**	**27**	
27.	Nederland	**Nizozemska**	**10**	
28.	Hrvatska	**Hrvaška**	**19**	

7.

(30. naloga)

Najteže razumljiv je morda pojem prostega pretoka storitev. Učitelj lahko navede primer, ki je jasnejši od primerov, navedenih zgoraj.

V Sloveniji so tuja trgovska podjetja (francoska, avstrijska, nemška) odprla svoje trgovine.

8.

(31. naloga)

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

9.

(32. naloga)

Novinar je hotel povedati, da bruseljski uradniki včasih skušajo urejati stvari, ki jih ne bi bilo treba urejati s predpisi.

Novinar je kritiziral take evropske predpise.

Danes ti predpisi ne veljajo več.

Gotovo je čisto prav, če včasih kritiziramo evropske politike.

Izraz »brusejlski zakoni« pomeni zakone, ki jih sprejmejo

evropski politiki v Bruslju, veljajo pa v vsej Evropski uniji.

79 Povzeto po: Banka Slovenije, *https://www.bsi.si/*, dostopno 2. 12. 2014.

Slovenija je utemeljena na človekovih pravicah

1.

V katerih državah ne bi bili sprejeti predlogi, da se med človekove pravice uvrsti tudi naslednje pravice:

- Predlog pravice: Vsaka odrasla ženska ima pravico sama potovati in voziti avto.
  Primer pravilnega odgovora: Savdska Arabija.
- Predlog pravice: Vsakdo ima pravico ustanoviti politično stranko.
  Primera pravilnega odgovora: Severna Koreja, Kitajska.
- Predlog pravice: Vsaka ženska ima pravico, da si z oblačilom popolnoma pokrije telo in obraz.
  Odgovor: Francija.
- Predlog pravice: Učenci in učitelji imajo pravico, da šole opremijo z verskimi simboli.
  Odgovor: Francija, Republika Slovenija.
- Predlog pravice: Vsak človek je svoboden, zato se lahko svobodno odloči, ali bo med vožnjo z avtomobilom privezan ali ne.
  Odgovor: Republika Slovenija.

OPOZORILO: Učitelj naj spodbudi učence, da razmislijo o enem od teh predlogov. Vpraša naj, ali je »pokrivanje telesa in obraza« res PRAVICA ali gre le za izraz moške prevlade.

2.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

3.

Pravilna rešitev je: Nikogar se ne sme mučiti ali poniževati.

4.

Pravica št. 14 s seznama na strani 73 v delovnem zvezku:

»Vsakdo ima pravico do zatočišča v drugi državi, če ga v njegovi državi preganjajo.«

Drugi del naloge je namenjen izražanju mnenj.

5.

Razlaga rezultatov je natisnjena na strani 75 v delovnem zvezku.

Rešitve pod A štejejo dve točki, rešitve pod B pa po eno točko. Vsaka skupina s seštevanjem točk pride do končne vsote točk. Razlaga rezultatov:

- Od 12 do 15 točk: Vaše odločitve prispevajo k temu, da velik del skupine brez večjih težav in trpljenja pravočasno prispe do reševalne postaje, vendar nekatere člane skupine na poti morda za vedno izgubite. Kršite pravice posameznikov (človekove pravice).
- Od 16 do 19 točk: Z vašimi odločitvami skušate skupino hitro pripeljati do cilja. Pri tem delno upoštevate potrebe in pravice posameznikov, nekatere njihove potrebe ali pravice pa kršite. Člani skupine so zadovoljni, da so se rešili, vendar so precej izčrpani, premraženi, lačni, nekateri pa so tudi užaljeni.
- Od 20 do 24 točk: Pri odločanju upoštevate potrebe in pravice posameznikov, zanemarite pa skupni cilj skupine. Zato morda sploh ne pridete do cilja. Če pa pridete, ste sestradani, povsem izčrpani zaradi pomanjkanja vode in sprti med seboj.

Odgovori B pomenijo kršitev človekovih pravic, ki so napisane na strani 73 pod zaporednimi številkami 3, 6, 7, 10, 11, 12, 17, 19, 22, 24, 25.

Učence je treba opozoriti, da bi tudi ravnanje v skladu z odgovori A lahko ogrozilo pravice nekaterih članov skupine. V tem je bistvo te in drugih podobnih nalog, ki so vključene v delovna zvezka. Ni enostavnih in idealnih odgovorov, vsak odgovor je po svoje »napačen«, zato tovrstne naloge silijo učenca, da skuša premisliti probleme z različnih vidikov. Ob posameznih »nepopolnih« rešitvah občuti nelagodje. Če za svoje odločitve navaja preproste argumente, se to nelagodje ne zmanjša. Zato poskuša izdelati kompleksnejšo utemeljitev (argumentacijo) za svojo rešitev.

6.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

7.

Zaporedne številke Človekovih pravic, napisane v delovnem zvezku na strani 73, na katere se lahko otroci že danes sklicujejo, so: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 11, 12, 15 (prvi del), 18, 19, 20, 22, 24, 25, 26, 27, 29, 30.

Učitelj lahko spodbudi učence k temu, da navedejo nekaj situacij, v katerih bi se lahko sklicevali na posamezne človekove pravice.

8.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

9.

Kršena je bila otrokova pravica, ki je na 76. strani zapisana pod zaporedno številko 9.

10.

V tem primeru sprva nista bili upoštevani pravici:

- Otroci imajo pravico biti s svojimi družinami ali s tistimi, ki bodo najbolje skrbeli zanje.
- Otroci imajo pravico do izražanja lastnega mnenja in do tega, da se to mnenje upošteva, če je le mogoče.

11.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

12.

Odgovor je že zapisan v delovnem zvezku.

13.

Primer odgovora: Matevž naj prijavi nasilno ravnanje učitelju, svetovalni delavki oziroma svetovalnemu delavcu, staršem ali na telefon TOM. Vprašanje je namenjeno predvsem temu, da učenci razpravljajo o problemu nasilja na šoli in ob njej.

14.

Otrok naj bi to prijavil učiteljem, vodstvu šole ali staršem.

15.

Pravilni odgovori so:

človekove pravice	
A	2
B	3
C	12
Č	13
D	17
E	18
F	20
G	21
H	26
I	27

16.

Rešitve naloge smo oštevilčili.

Verovanja, verstva in države

1.

	Ime verskega učitelja je Sidnarta Gautama, ki je imenovan tudi Buda. Ime verstva je budizem.
	Ime voditelja je Mojzes. Ime verstva je judovstvo.
	Ime verskega učitelja je Jezus, imenovan tudi Kristus (v grščini pomeni Maziljeni). Ime verstva je krščanstvo.
	Ime preroka je Mohamed. Vera ne dovoli Mohamedove slike. Predstavljajo ga samo z imenom, napisanim v arabski pisavi. Ime verstva je islam.

	Ime verstva je hinduizem.

2.

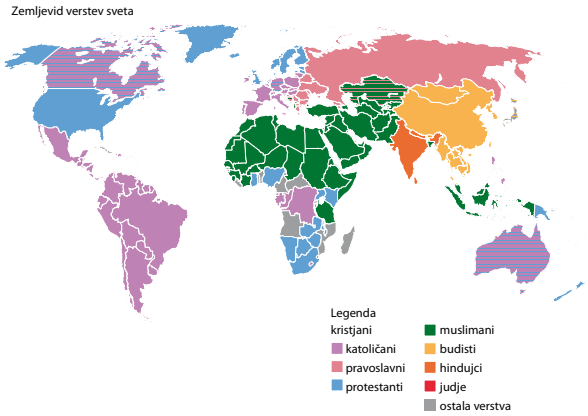

(Zemljevid verstev sveta bo tudi v priročniku kot e-prosojnica.)

3.

V petek praznujejo muslimani.

V soboto praznujejo judje.

V nedeljo praznujejo kristjani.

Trem verstvom je skupno, da priznajo enega samega boga.

Katoliški duhovnik: **A**

Islamski duhovnik: **B**

Židovski duhovnik (rabin): **C**

4.

To nalogo lahko učitelj naveže na predmet zgodovina (judovstvo in nastanek krščanstva).

Deset božjih zapovedi

Spodaj je prepis »katehetskega obrazca« iz rimskokatoliškega katekizma.

1. Veruj v enega Boga!
2. Ne skruni božjega imena!
3. Posvečuj Gospodov dan!
4. Spoštuj očeta in mater, da boš dolgo živel in ti bo dobro na zemlji!
5. Ne ubijaj!
6. Ne nečistuj!
7. Ne kradi!
8. Ne pričaj po krivem!
9. Ne želi svojega bližnjega žene!
10. Ne želi svojega bližnjega blaga!

Zadnje vprašanje (starinski izrazi) je lahko izhodišče za pogovor o tem, kako zapovedi interpretirati danes.

5.

Mnogoboštvo ali politeizem je vera v več bogov.

Krščanstvo, islam in judovstvo priznajo samo enega boga.

6.

Črko V bi upravičeno lahko napisali pri 1., 2., 3., 5., 6., 7. in 8. vprašanju. Črko Z bi upravičeno lahko napisali pri 2., 4., 9. in 10. vprašanju. Na 2. in 7. vprašanje skušajo odgovarjati tako verstva kot znanost (medicina, biologija). Učitelj naj opozori učence, da poznamo poleg znanosti v ožjem pomenu besede tudi znanost v širšem pomenu besede, na primer filozofsko znanost, ki se imenuje *etika*, katere ime je celo sestavni del poimenovanja tega šolskega predmeta. Etika se intenzivno ukvarja s 5., 6., 7. in 8. vprašanjem, s katerimi se ukvarjajo tudi verstva.

7.

Adventni venček	Cerkev	Jaslice
Božična smreka (jelka)	Pirhi	Razpelo
Cerkveni zvon	Butarica	Oltar
Kapelica	Znamenje	Nagrobnik v obliki križa

8.

Primeri imen:

Št. Jurij, Št. Janž, Šentvid, Šentjur, Šentjakob, Šentjernej, Sv. Duh, Sv. Trojica, Sv. Lovrenc, Sv. Peter, Sv. Anton, Šentjošt.

Beseda »šent« je poslovenjen izraz za lat. »sanctus« oziroma nemški »Sankt«.

To so bili krščanski svetniki.

9.

Imena treh mož na risbi so: Dedek Mraz, Miklavž in Božiček.

Na dan sv. Miklavža obdaruje otroke Miklavž. Na božič obdaruje otroke (in odrasle) Božiček.

10.

Podobni sta si ustavi Francije in Slovenije. Utemeljeni sta na človekovih pravicah in načelu suverenosti oziroma pravici do samoodločne.

Naloga pomaga učencem razumeti razliko med državo, ki temelji na določenem verstvu, in laično državo, v kateri so različna verstva, verniki in ateisti enakopravni, država pa je ločena od verstev in cerkva ter predstavlja posvetno oblast (seveda pa je hkrati dolžna varovati svobodo veroizpovedi in omogočati vernim državljanom, da sodelujejo v verskih dejavnostih). Pomembno je, da učenci razumejo, da tudi laična država temelji na vrednotah, tako na nacionalnih kot na občečloveških (zlasti tistih, ki so temelj za človekove pravice).

Stavek o ločenosti države in verskih skupnosti pomeni, da verske ustanove odločajo o verskih zadevah, državna oblast pa ureja skupne zadeve vseh državljanov.

11.

Naloga je namenjena predvsem izražanju mnenj. Učenci lahko samostojno raziščejo, kako so bila pridobljena sredstva za popravilo, obnovo ali gradnjo cerkve v njihovem kraju.

Načelno velja, da verske objekte vzdržujejo verske skupnosti. Sredstva lahko prispeva tudi država, predvsem če gre za kulturnozgodovinski spomenik. Verske skupnosti lahko najdejo tudi sponzorje. Krajanov pa ni mogoče prisiliti, da bi prispevali za vzdrževanje verskih objektov.

12.

Naloga je vsaj delno namenjena izražanju mnenj. Hkrati pa učenci na konkretnem primeru spoznavajo bistvo ustavnega načela, po katerem so verske skupnosti enakopravne ne glede na velikost in tradicijo.

Kdo bi moral prispevati denar za gradnjo?

Glej pojasnila pri 11. nalogi.

13.

Naloga je namenjena izražanju mnenj. Pri reševanju te naloge se učenci seznanjajo s postopki in načeli, po katerih se v skupnosti rešujejo konkretne konfliktne situacije.

14.

Naloga je namenjena izražanju mnenj. Učitelj sooča različne utemeljitve (argumente), ki jih za svoja mnenja navajajo učenci. Učenci skupaj iščejo »šibke točke« v posamezni utemeljitvi, in sicer tako, da primerjajo moč argumentov, ki so bili navedeni v podporo odgovoroma 'da', z močjo argumentov, ki so bili navedeni v podporo odgovoroma 'ne'.

Demokracija od blizu lokalna skupnost

1.

Pritrdilne odgovore pričakujemo pri: 1., 3. in 5. nalogi.

Nikalne odgovore pričakujemo pri: 2., 4. in 6. nalogi.

Če učenci odgovorijo drugače, naj odgovore utemeljijo. Drugačni odgovori so dobro izhodišče za učni pogovor o razliki med osrednjo in lokalno oblastjo.

Pravilna rešitev je odgovor **b**.

2.

Vsakemu od teh delov rečemo **OBČINA**, njeni prebivalci pa so **OBČANI**. Taki skupnosti rečemo tudi **lokalna** skupnost.

3.

Odgovor je **MESTNE** občine.

V Sloveniji imamo 11 **mestnih občin**. To so:

- Ljubljana,
- Maribor,
- Ptuj,
- Celje,
- Kranj,
- Novo mesto,
- Nova Gorica,
- Koper,
- Murka Sobota,
- Slovenj Gradec,
- Velenje.

Občine, ki obsegajo PODEŽELJE, so **PODEŽELSKE** občine.

4.

Pravilni odgovori:

Izdeluje načrte, kje se bodo gradila stanovanja.

Skrbi za otroške vrtce.

Delno: Skrbi za revne, invalide in ostarele občane. (Zanje sicer skrbijo predvsem centri za socialno delo, ki niso v vsaki občini.)

Ureja odvoz in odlagališča odpadkov.

Skrbi za oskrbo z vodo in elektriko.

Poskrbi, da obiskovalci iz drugih krajev …

Podpira delovanje kulturnih in športnih društev.

Delno: Skrbi za razvoj šol. (Sredstva za gradnjo ali obnovo šol daje tudi država.)

Vzdržuje ceste in poti, ki povezujejo kraje v občini.

Podpira javne knjižnice.

5.

Pričakovani odgovor je **NE**.

6.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

7.

OBČINSKI SVET. (Člani so izvoljeni za dobo štirih let, določajo glavna pravila za skupno življenje v občini.)

Volilno pravico imajo vsi občani, ki so dopolnili 18. leto starosti. Vsak polnoletni občan se odloča, ali jo bo uveljavil. Načelno je udeležba na volitvah tudi državljanska dolžnost, vendar v Sloveniji niso predvidene sankcije, če državljan ne voli.

8.

Delo občinskega sveta vodi **ŽUPAN**.

9.

Če je naselje vas, lahko rečemo taki skupnosti **VAŠKA** skupnost. Prebivalci četrti ustanovijo **ČETRTNO** skupnost.

10.

Vaščani neke vasi oziroma meščani nekega mesta so osebe, ki tam **STALNO PREBIVAJO**.

Ta odgovor je seveda pravilen v pravnem smislu. Nekdo se lahko počuti vaščana neke vasi tudi samo zato, ker je tam preživel vso mladost. O tem je torej mogoče razpravljati.

11.

Krajevna skupnost Dobrnič – poročilo za leto 2011

POROČILO

Preteklo leto smo dokončali veliko zastavljenih projektov …

- *Za gostilno Pr' Lubčku je bila opravljena* ***razširitev križišča, vgrajeni so bili robniki*** *…*
- *V vasi Zagorica je bila s pomočjo vaščanov zgra* ***kanalizacija za meteorne vode*** *…*
- *Postavili smo* ***nova ogledala*** *…* ***v križišču*** *… v Podliscu …*

NAČRT DELA

V letošnjem letu si bomo prizadevali za izgradnjo parkirišča … Nadaljevali bomo z obnovo vodnih virov. Večji del sredstev je namenjen za vzdrževanje in modernizacijo poti, ureditev vasi in vaških središč ter izgradnjo javne razsvetljave. Velik poudarek bomo dali odvodnjavanju in vodnim jarkom ter kanalom … Nadaljevali bomo s pridobivanjem projektne dokumentacije za izgradnjo mostu čez Žiberščico … Zahvaljujem se vsem krajankam, krajanom … za pomoč pri realizaciji omenjenih projektov in upam, da bomo tako sodelovali tudi v prihodnje.

predsednik Sveta KS Dobrnič

Svet KS bo uredil parkirišče, obnovil vodne vire, vzdrževal in moderniziral poti, urejal vasi in središča v njih, izgradil bo javno razsvetljavo, skrbel za odvodnjavanje, vodne jarke, kanale in izgradnjo mostu …

12.

Politična stranka je skupina ljudi, ki imajo **podobne politične ideje.**

Skupina državljanov LAHKO ustanovi politično stranko. Pridobiti morajo podpise vsaj **200 ljudi**. Izdelati morajo program.

Pravilna rešitev je odgovor **a**.

Kandidat na volitvah je oseba, ki želi, da bi mu volivci podelili takšno ali drugačno politično funkcijo.

13.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

14.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

15.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

16.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

Država

17.

Pričakovani odgovor je NE. Če kateri od učencev odgovori drugače, je to dobro izhodišče za učni pogovor.

18.

Državljani izvolijo svoje **PREDSTAVNIKE**.

Pravilna rešitev je odgovor **b**.

19.

Pravilna rešitev je **3**. odgovor.

Pravilna odgovora sta **b** in **c**.

Državni zbor

20.

Pravilna rešitev je odgovor **c**.

21.

V kateri politični ustanovi je bil sprejet zakon o prekrških?
V **DRŽAVNEM ZBORU.**

Kako rečemo politikom, ki delujejo v tej ustanovi?
POSLANCI.

Koliko je vseh po številu? **90**.

Najmanj koliko bi jih moralo glasovati za predlog, da bi bil ta sprejet? **46**.

22.

Pravilna rešitev je odgovor **b**.

23.

1. Pravilna rešitev je odgovor **a**.
2. Odgovor na prvo vprašanje je **NE.**
   Odgovor na drugo vprašanje je **NE.**
3. Odgovor na prvo vprašanje je **NE.**

- Glasovanje na volišču vodi volilni odbor (uradne osebe). Nadzira potek volitev, ki je predpisan z zakonom. Vsak državljan RS, ki ima volilno pravico in je vpisan v volilni imenik tega volišča, voli samo enkrat; pri tem volivcev nihče ne sme motiti.
- Puščica kaže na **GRB** Republike Slovenije.
- Pred pričetkom volitev volilni odbor preveri, ali je volilna skrinjica prazna. Po volitvah pa začnejo takoj ugotavljati izid glasovanja in napišejo o tem zapisnik. Volilna skrinjica je zapečatena predvsem zato, da volilni odbor lahko nadzira, da ni nihče odvzel ali dodal izpolnjenih volilnih lističev.

Volitve poslancev državnega zbora

24.

- Za kandidata **katere** stranke je na volišču št. 14 glasovalo največ volivcev? Za kandidatko **Oranžnih.**
- Kaj pomeni puščica, ki gre od te kandidatke k praznemu stolu v državnem zboru? Kandidatka Oranžnih je dobila **na tem volišču največ glasov** in je bila **izvoljena** za **poslanko** v **državni zbor**.
- Za kandidata katere stranke je na volišču št. 7 glasovalo največ volivcev? Za kandidatko **Oranžnih.**
- Nariši puščico, ki bo šla od tega kandidata do enega od praznih stolov v državnem zboru. Potem naredi enako še za **zmagovalca** na volišču št. 10.

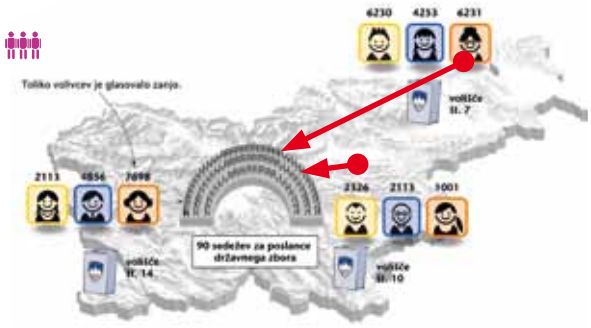

25.

Modri	**31**
Rumeni	**19**
Oranžni	**38**

Katera stranka je zmagala na teh volitvah? **Oranžna.**

26.

- **Poslanca narodnih skupnosti**: italijanske na Obali in madžarske v Prekmurju.
- **Predsednik državnega zbora**.
- Pravilna rešitev je odgovor **c**.

Koalicija, vlada

27.

- Nobena od treh strank **NE** more vladati sama, ker nima večine poslancev v državnem zboru (tj. vsaj 46 poslancev).
- Pravilna rešitev je **3**. odgovor.
- Za večino v državnem zboru je potrebno **46** poslancev.
- Z večino v državnem zboru lahko **sprejemajo** zakone in druge odločitve.
- Pravilna rešitev je **2**. odgovor.
- Pravilna rešitev je **2**. odgovor.

28.

- Pravilna rešitev je **3**. odgovor.

Oglej si fotografijo zasedanja **državnega zbora**. Potegni puščico do tja, kjer so poslanci.

Napiši, kdo sedi na balkonu v dvorani.

Preverite pravilnost odgovorov.

- Novinarji in drugi zainteresirani državljani.

29.

1. To je predvideno v zakonu.
2. To je predvideno v zakonu.
3. O tem odloča vlada.
4. To je predvideno v zakonu.
5. To je predvideno v zakonu.
6. O tem odloča vlada.
7. Državni zbor.

30.

Pravilna rešitev je **2**. odgovor.

31.

Odstavijo jo **poslanci** v državnem zboru.

33.

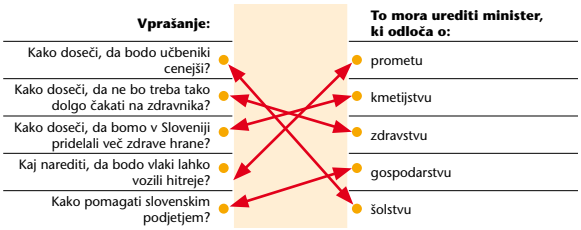

- Pravilna rešitev je **2** odgovor.

Predsednik republike

33.

- Pravilna rešitev je **2**. odgovor.
- Pravilna rešitev je **3**. odgovor.
- Slovenska vojska.

Sodna oblast

34.

- Pravilna rešitev je **2**. odgovor.
- Pravilna rešitev je **1**. odgovor.
- **PRAVIČNOST.**
- Ker so včasih sodniki nosili lasulje.

35.

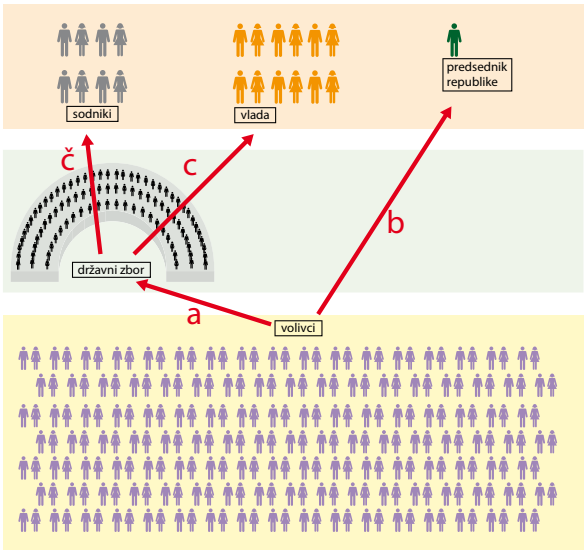

36.

Pravilna rešitev je **3**. odgovor.

37.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

38.

Pravilni odgovor je **NE.**

39.

Pravilna rešitev je **2**. odgovor.

40.

Pravilne rešitve so odgovori **c**, **č**, **e** in **f**.

41.

Pravilna rešitev je odgovor **b**.

42.

Pravilni rešitvi sta:

- Vsakdo ima pravico do prostosti.
- Vsakdo lahko potuje in stanuje, kjer želi.

Demokracija, državljanske pravice in dolžnosti

43.

Dolžnosti državljanov Republike Slovenije so:

- udeležiti se političnih volitev,
- plačevati davke in
- spoštovati javno lastnino (stvari v šolah, zdravstvenih domovih, na ulicah …).

44.

Odrasli državljani Republike Slovenije imajo pravico, da:

- kandidirajo na občinskih in državnih volitvah,
- jih zaščiti policija, če nekdo ogroža njihovo življenje ali premoženje,
- javno izražajo svoje mnenje o politiki, gospodarstvu ali čem drugem,
- se pritožijo, če je policist ali državni uradnik z njimi nevljuden,
- so verni/-e in se ravnajo po tistem, kar jih uči njihova vera,
- se brezplačno izobražujejo na osnovni, srednji in visoki šoli,
- javno kritizirajo politike,
- v tujini dobijo pomoč predstavnikov slovenske države, če pridejo v težave,
- se zaposlijo ali ustanovijo podjetje,
- dobijo pomoč države v primeru brezposelnosti,
- dobijo zdravniško pomoč, če jo potrebujejo.

45.

Pričakovani odgovori so:

1. slabo
2. dobro
3. slabo
4. slabo
5. dobro
6. slabo
7. slabo
8. slabo
9. slabo

46.

Pravilna rešitev je odgovor **b**.

Mediji

47.

Pravilna rešitev je odgovor **b**.

48.

Pravilna rešitev je odgovor **č**.

49.

Tiskani mediji so časopisi, revije, prospekti, e-pošta.

Slušni mediji so radio, CD, mobilni telefon, naprave za poslušanje glasbe.

Slušno-vidni mediji so TV, DVD, računalnik, splet, film, mobilni telefon.

50.

Pravilni odgovori so:

- **Informativni dnevnik** resno poroča o politiki …
- **Rumeni tisk poroča** o zasebnem življenju …
- **Komercialna televizija** prevaja veliko zabavnih oddaj …
- **Komercialna televizija** dobi največ denarja od podjetij …
- **Nacionalna televizija** predvaja veliko informativnih, kulturnih …
- **Nacionalna televizija** dobi največ denarja od države …

51.

Pričakovani odgovor: Navede naj tako Lisjakove kot Zajčeve razloge.

52.

Pričakovani odgovori:

Avtorja članka v časopisu Jutro je zanimalo privatno življenje pevke (razmerje s spremljevalci).

Avtorja članka v časopisu Narod je zanimala politična pripadnost pevke in izid volitev.

Časopis Jutro sodi v rumeni tisk.

Časopis Narod je informativni dnevnik.

53.

Ameriški podpredsednik je včeraj ob 14.00 prišel na obisk v Ljubljano. Sprejel ga je slovenski predsednik vlade. Pogovori so trajali dve uri. Razlog za obisk je najbrž odločitev slovenske vlade, da zmanjša število slovenskih vojakov v Afganistanu. Predsednik vlade ga je gotovo skušal prepričati, da bo nekaj naših vojakov še vedno ostalo tam. Ameriški gost je zvečer odpotoval v Varšavo.

54.

Pričakovani odgovor je **korupcija.**

Finance, delo in gospodarstvo

1.

Možni odgovori:

- Robinzon ni imel bivališča, obleke in hrane.
- Zgradil si je bivališče, izdelal oblačila in posadil zelenjavo ter udomačil divjo kozo.
- Brezposelnost, predraga javna uprava, previsoki davki, premalo »zelene industrije«, premalo izdelkov visoke tehnologije, slabe banke itd.

2.

Pravilna rešitev je **3**. odgovor.

3.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

4.

Možakar B na risbi se sklicuje na pravico št. 2.

Možakar A na risbi se sklicuje na pravico št. 1.

5.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

6.

- Možna odgovora sta:
  3. Vsakdo ima pravico do dela.
  5. Vsakdo ima pravico do dostojnega življenjskega standarda.
- Pravilna rešitev je odgovor **c**.

7.

Pravilna rešitev je odgovor **b.**

8.

Za kaj mora poskrbeti podjetnik, če hoče, da bo njegovo podjetje začelo **uspešno poslovati**?

- Pridobiti mora delo in trg za prodajo svojih izdelkov ali storitev.

Kaj pomeni izraz **„začetni kapital“**?

- Podjetnik ob začetku opravljanja dejavnosti potrebuje denar za nabavo materiala, za zagon proizvodnje, nakup opreme, najem prostorov, plače zaposlenih ipd. Temu denarju rečemo začetni kapital.

Podjetje ustanoviš, če imaš poslovno idejo. Kaj je poslovna ideja?

- Poslovna ideja je podjetnikova ideja o tem, kakšno dejavnost naj bi opravljal. Poslovna ideja ni isto kot poslovni načrt, ki je napisana poslovna ideja.

Kaj je storitev?

- Nekatere svoje potrebe zadovoljimo tako, da drugi ljudje za nas opravijo neko delo (storitev), za katero prejmejo plačilo.

Ali imajo ljudje, ki so zaposleni v podjetju, vedno enake želje kot lastniki podjetja?

- **NE.**

V čem se želje zaposlenih lahko razlikujejo od želja lastnikov?

- Lastniki (delničarji) želijo čim višji dobiček, zaposleni pa čim višje plače, zaradi višjih plač imajo lastniki manjši dobiček.
- Zaposleni želijo ohraniti zaposlitev, lastniki in menedžerji pa želijo zmanjšati število zaposlenih, da bodo imeli čim višji dobiček.

Kaj je dobiček podjetja?

- Če podjetje ali podjetnik želi imeti dobiček, mora imeti višje prihodke od stroškov (stroški plač, materiala, prostorov itd.). V obratnem primeru ima izgubo.

Kdo ima pravico, da vzame dobiček, ki nastane v zasebnem podjetju? Obkroži pravilni odgovor.

- 3. Lastniki.

Lastnik daje delo, zato se imenuje **DELODAJALEC**. Tisti, ki jemljejo delo, pa so **DELOJEMALCI**.

9.

Pravilna sta **1.** in **3.** odgovor.

10.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

11.

- Pravilna rešitev je **2.** odgovor.
- Pravilna rešitev je **2.** odgovor.

12.

Pravilna rešitev je **1.** odgovor.

13.

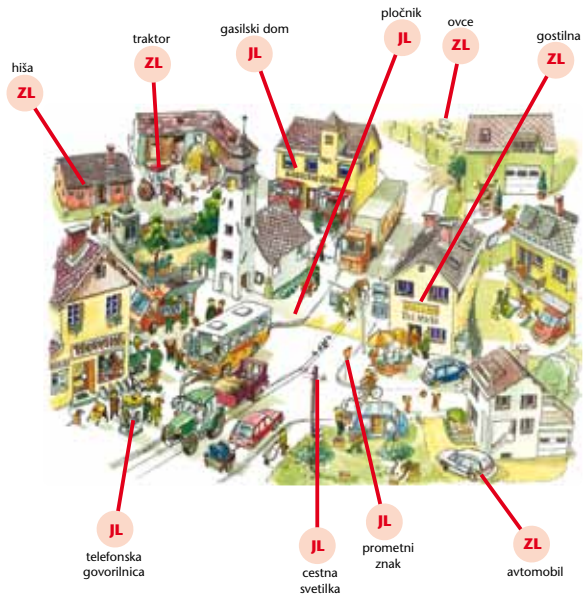

14.

- Iz državne blagajne.
- V državno blagajno pride denar od vseh, ki pridobivajo dohodek. Rečemo jim davkoplačevalci. Država ima tudi druge vire financiranja (carine, trošarine, kazni itd.), vendar za to nalogo to ni pomembno.
- DA, tudi Ivanovi starši so davkoplačevalci.

15.

- **1.262,22 EUR**
- **883,17 EUR**

a. **DOHODNINA**
b. prispevek za **POKOJNINSKO** zavarovanje
c. prispevek za **INVALIDSKO** zavarovanje
č. prispevek za **ZDRAVSTVENO** zavarovanje
d. prispevek za **ZAPOSLOVANJE**
e. prispevek za **STARŠEVSKO** varstvo

16.

Navedi nekaj stvari, za katere se porabi denar v stolpcu „**obramba**“?

Za vzdrževanje stavb in vojaške opreme, za plače zaposlenih na ministrstvu itd.

Navedi nekaj stvari, za katere se porabi denar v stolpcu „**kultura**“?

Za delovanje kulturnih ustanov (plače, vzdrževanje stavb in opreme itd.), subvencije za izdajanje nekaterih knjig, za snemanje umetniških filmov itd.

Navedi nekaj stvari, za katere se porabi denar v stolpcu „**policija**“?

Za plače policistov in zaposlenih na ministrstvu, vzdrževanje stavb in policijske opreme itd.

Navedi nekaj stvari, za katere se porabi denar v stolpcu „**šport**“?

Za financiranje športnih društev, vzdrževanje športnih objektov in naprav, sofinanciranje športnih prireditev itd.

Navedi, za kaj se porabi denar v stolpcu **„varstvo brezposelnih**“?

Za socialno pomoč v primeru brezposelnosti, izobraževanje brezposelnih itd.

Navedi nekaj stvari, za katere se porabi denar v stolpcu **„raziskovanje**“?

Za financiranje raziskav, raziskovalnih ustanov itd.

Navedi nekaj stvari, za katere se porabi denar v stolpcu **„šolstvo**“?

Za plače učiteljev, vzdrževanje in gradnjo šol, nakup šolske opreme itd.

17.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

Slovenija, Evropska unija in svet

1.

- **28 držav članic:** Avstrija, Belgija, Bolgarija, Ciper, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Hrvaška, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska in Velika Britanija.
- **507.069.424** prebivalcev.
- **24** uradnih jezikov.
- V **Italiji** in **Avstriji**.

2.

1. Na zastavi EU je 27 rumenih zvezdic. **NE** (Pravilno je 12 zvezd.)
2. Slovenija je postala članica EU leta 2004. **DA**
3. Večina politikov, ki vodijo EU, dela v pisarnah, ki so v Londonu. **NE**
4. Slovenija je bila sprejeta v EU samo zato, ker je tako majhna in se ne more sama braniti. **NE**
5. Članice EU so lahko tudi afriške države, če so le pripravljene sprejeti evro kot svoj denar. **NE**
6. Vsak državljan Republike Slovenije je tudi državljan Evropske unije. **DA**
7. V vseh državah, ki so članice EU, uporabljajo evro kot svoj denar. **NE**
8. V državah, ki so že dolgo članice EU (npr. Francija, Nizozemska), so imeli demokracijo že v srednjem veku (že takrat so imeli svobodne volitve, politične stranke itd.). **NE**
9. Predstavniki Slovenije morajo na skupnih sestankih članic EU govoriti angleško. **NE**
10. Med članicami EU ima največ prebivalcev Nemčija (82 milijonov), najmanj pa Malta. **DA**

3.

4.

- **EVROPSKI PARLAMENT**.
- **DA**.

5.

- Članom parlamenta rečemo **POSLANCI.**
- Pravilna rešitev je odgovor **a**.
- Pravilna rešitev je odgovor **b**.

6.

- Nutella **NE** bo prepovedana.
- Jasno oznako o vsebnosti kalorij.
- Poslanci so imeli **dober** namen.

7.

- **EVROPSKA KOMISIJA.**
- Ustanova ima **28** članov ali komisarjev.
- **DA.**
- Komisija bo **odobrila uvoz** genetsko spremenjene hrane v EU.
- Zaradi morebitne slabše odpornosti ljudi na antibiotike.

80 Evropska unija, *http://europa.eu/about-eu/facts-figures/living/index_sl.htm*, dostopno 11. 5. 2014.

8.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

9.

- Pravilna rešitev je odgovor **b**.
- Od zgoraj navzdol so:
  - zastava Evropske unije,
  - zastava zveze NATO,
  - slovenska zastava.

10.

- Pravilna rešitev je odgovor **č**.

11.

Članice zveze NATO:[81]

• Albanija (2009) • Belgija • Bolgarija (2004) • Češka (1999) • Danska • Estonija (2004) • Francija • Grčija (1952) • Hrvaška (2009) • Islandija • Italija • Kanada • Latvija (2004) • Litva (2004)	• Luksemburg • Madžarska (1999) • Nemčija (1955) • Nizozemska • Norveška • Poljska (1999) • Portugalska • Romunija (2004) • Slovaška (2004) • Slovenija (2004) • Španija (1982) • Turčija (1952) • Združene države Amerike[12] • Združeno kraljestvo

12.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

13.

Organizacija združenih narodov (OZN), krajše Združeni narodi (ZN).

14.

Sprejem RS v članstvo ZN.

15.

Nekateri možni odgovori:

- Varovanje bodočih rodov pred strahotami vojn.
- Vera v temeljne človekove pravice.
- Dostojanstvo in vrednost človekove osebnosti.
- Za enakopravnost moških in žensk.
- Za enakopravnost narodov.

- Združevanje moči za mir na svetu.

81 Povzeto po: Nato, *http://www.nato.int/cps/en/natohq/nato_countries.htm*; dostopno 20.11.2014.

82 Združene države Amerike, neevropska država, najmočnejša članica zveze NATO.

Svetovna skupnost

1.

- Pravilna rešitev je odgovor **a**.

Drugi del naloge je namenjen izražanju mnenj.

2.

Pravilna rešitev je **2**. odgovor.

3.

Pričakovana sta npr. odgovora: **onesnaževanje in segrevanje ozračja**.

4.

Kmalu razpadejo **ostanki hrane.**
Počasi razpadejo **steklo**, **kovine**, **plastika**.
Ponovno lahko uporabimo **steklo**, **papir**, **kovine**, **plastiko**, **les**.

5.

Naloga je namenjena izražanju mnenj.

6.

Dvignjena roka moškega pomeni »**Pozdravljeni, prihajava v miru**«.

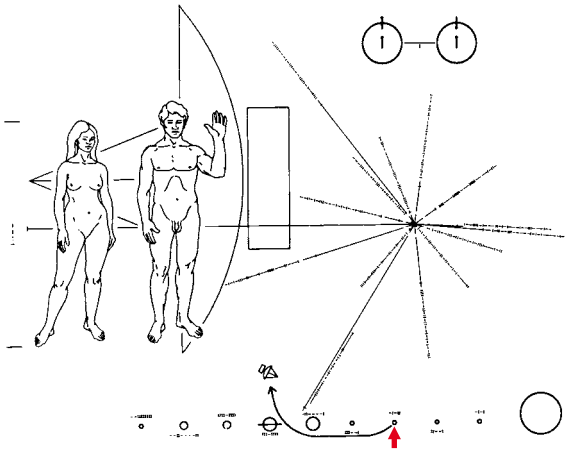

Slika[83] skuša povedati, kdo in od kod je poslal ladjo na dolgo pot. Moški in ženska predstavljata bitja, ki so poslala ladjo na dolgo pot, narisano zadaj za njima, in domnevajo, da bo ladja edina stvar, ki jo bodo hipotetična bitja dobila z Zemlje. Moški dviga roko in pozdravlja tuja bitja. Spodnja slika kaže sončni sistem s soncem in devetimi planeti. Puščica kaže, s katerega planeta je bila poslana ladja. Žarčenje v sredini skuša prikazati sonce v Rimski cesti.

83 Povzeto po: Vid Pečjak, Psihologija spoznavanja, DZS, Ljubljana 1977.